*Ləman MUSAYEVA**

TARİX-DİYARŞÜNASLIQ MUZEYLƏRİNİN TƏRBİYƏEDİCİ VƏ TƏHSİLLƏNDİRİCİ İMKANLARI VƏ VƏZİFƏLƏRİ

Açar sözlər: Tarix-diyarşünaslıq muzeyləri, milli şüur, ekspozisiya, tərbiyəedici, təhsilləndirici.

Key words: local history museums, national self-awareness, exposition, educational, formative.

Ключевые слова: историко-краеведческие музеи, национальное самосознание, экспозиция, воспитательный, образовательный.

Milli mənəvi dəyərlərimizin daşıyıcısı olan muzeylər dövlətin ideoloji müəssisəsi olmaqla yetişməkdə olan gənc nəsildə milli şüurun formalaşmasında böyük təsir gücünə malikdir. Muzeyin əsas təsir vasitəsi olan, xalqımızın minillik tarixinin "canlı" sənaməsi olan eksponatlar vasitəsi ilə məktəblilərdə milli şüurun formalaşmasında xüsusi rol oynayır. Muzey əşyaları informativlik, attraktivlik və ekspressivlik xüsusiyyətlərinə malik olmaqla, müvafiq təsir gücünü göstərirlər. Muzeylər öz sosial funksiyaları vasitəsilə tərbiyə prosesinin yerinə yetirilməsinə nail olurlar. Elmi aşkarlama, sənədləşdirmə, mühafizə, bərpa, təbliğ, nümayiş digər funksiyaların tərbiyəedicilikdə mühüm rolu inkaredilməzdir. Elmin ayrı-ayrı sahələrinə marağın artırılması, aşkarlama prosesində mühitə və ayrı-ayrı tarixi dövrlərə məxsus əşyalara münasibətin formalaşdırılması, sənədləşdirmədə hüquqi-normativ aktlara və muzey fəaliyyəti prinsiplərinə əməl edilməsinin aşılanması, mühafizə, bərpa işlərinin müvafiq təlimatlar və əsasnaməyə əsasən aparılması, təbliğin, nümayişin yüksək səviyyədə həyata keçirilməsi vərdişi işçilərin peşəkarlıq nümunəsi kimi təcəssümünü tapır. Həmin muzey işçiləri geniş tamaşaçı, seyrçi kütləsi qarşısında milli mövqedən çıxış edərək tarixi və zəngin dəyərlərimizə yüksək münasibət tərbiyə etməyə çalışmalıdırlar.

Muzey vasitəsilə zənginləşmə prosesi müvafiq imkan daxilində əhatəli, yaxud məhdud şəkildə yerinə yetirilir. Yəni, geniş imkanlar sayəsində sərgi, yaxud digər muzey tədbiri hərtərəfli zənginləşdirmə prosesini

* **Musayeva Ləman** - AMEA Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyinin elmi işçisi

yerinə yetirməyə malikdir. Vasitələrdən – muzey əşyaları, sərgi-ekspozisiyalar, digər muzey tədbirlərindən imkana müvafiq istifadə edilməklə, istər muzeydaxilində, istərsə də muzeydənkənar yerlərdə məktəblilərdə milli şüurun formalaşmasını həyata keçirilir Burada əsas və aparıcı qüvvə isə insan amili – muzey işçisidir. Muzeyşünaslıq baxımından muzey işçisinin bilik, bacarıq, vərdişləri, peşəkarlığı mühüm əhəmiyyət kəsb edir və keyfiyyət amilində aparıcı funksiyaya malikdir. Həm nəzəri, həm də təcrübi baxımdan zənginləşmə elmi əsaslara istinadan getdikcə təkmilləşdirilir (3, s. 176).

Muzeylərin tərbiyəedicilik imkanları əşyaları toplama, elmi aşkarlama, sənədləşdirmə, mühafizə, bərpa, təbliğ, nümayiş vasitəsilə prinsiplik daxilində həyata keçirilir. Zehni, əqli, ideya-mənəvi, əmək, əxlaq tərbiyəsi, estetik tərbiyə, vətənpərvərlik tərbiyəsi məhz muzey əşyalarının, eksponatların ekspozisiya mühitində kompleks təsiri ilə mexanizm təşkil edir. Təhsilləndiricilik imkanlarının da əhatəsi genişdir. Belə ki, elmin ayrı-ayrı sahələri üzrə eksponatın gücündən istifadə edilməklə, nəzəri biliklər təcrübi olaraq əyani şəkildə müqayisə edilir, təfəkkür mexanizmində aktivlik yaradır, müqayisə sayəsində inandırma öz təsdiqini tapır, problemlə bağlı kompleks informasiya əldə olunur, elmi faktlar, məlumatlar dəqiqləşdirilir, idraki aktivlik sayəsində yekun nəticələr öz müsbət təsirini göstərir və s. (4, s. 23].

Bununla yanaşı, muzeylər inkişafetdirici və formalaşdırıcı imkanlarada malikdirlər. Muzeydaxili və muzeydənkənar mühitlərdə ayrı-ayrı elm, təhsil, mədəniyyət, yaradıcılıq müəssisələri, idarə və təşkilatların birgə fəaliyyətləri əsasında inkişafetdiricilik, formalaşdırıcılıq imkanlarından maksimum istifadə edilir. Aparılan araşdırmalardan məlum olmuşdur ki, inkişafetdiricilik, formalaşdırıcılıq imkanlardan əsasən yeniyetmə gənclər daha çox istifadə etmişlər. Yeniyetmə gənclər istər Bakı şəhəri muzeyləri, istərsə də rayon və bölgələrdə əşyaların toplanması, muzeyə təhvili, tədqiqatların aparılmasında müvafiq şəkildə iştirak etmək arzusunda olduqlarını bildirmişlər və Vətənimizin tarixi, mədəniyyəti, elmi, ədəbiyyatı, incəsənəti, iqtisadiyyatı, qədim tarixi əlaqələrdə iştirakı, təsərrüfat fəaliyyətilə dərindən maraqlanaraq, bu sahələrdə biliklər əldə etmək arzusunda olmuşlar.

Müxtəlif profilli muzeylərin fəaliyyəti bir daha sübut edir ki, məhz muzeylər vasitəsilə aparılan işlərin təsiri sayəsində məktəbli gənclərin, müxtəlif yaş qrupuna mənsub insanların, müxtəlif peşə, sənət sahiblərinin estetik görüşlərinin formalaşması, bədii yaradıcılığa münasibətlərinin artması mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Muzeylər vasitəsilə vətənpərvərlik tərbiyəsinin aşılanması imkanları da geniş yayılmaqdadır. Vətənimizə, tarixi dəyərlərimizə, çox qədim adət-ənənələrimizə, zəngin ədəbiyyat və incəsənətimizə, bu günə qədər müxtəlif tarixi dövrlərdə sənətkarlarımız tərəfindən yaradılmış çox zəngin bədii dəyərə malik nümunələrimizə, abidələrimizə, ümumiyyətlə ulu keçmişimizə hörmət və məhəbbətin tərbiyə edilməsi, həmin imkanların dərindən öyrənilməsi istiqamətində fundamental tədqiqatların aparılması baxımından muzeylər böyük, həm də zəngin və əvəzedilməz mənbədir (5, s. 76).

Tərbiyəedici imkanlar sırasında ailə, məktəb, ayrı-ayrı muzeydənkənar tərbiyə ocaqları, ictimai təşkilatlarla muzeylərin qarşılıqlı əlaqə formalarının da əhəmiyyəti mühümdür ki, bu əlaqəlilik kompleks xarakter kəsb etməlidir.

Tərbiyəedici imkanlar arasındakı əlaqələrin sistemli, müvafiq prinsiplər əsasında, planlı şəkildə aparılması da mühüm əhəmiyyətə malikdir. Bütün bunlar muzeyin kollektivi tərəfinən cari və perspektiv fəaliyyətində qabaqcadan nəzərdə tutulmalıdır və planlaşdırılmalıdır.

Bu gün mənəvi tərbiyənin mühüm tərkib hissələrindən biri Azərbaycan gənclərində milli mənlik şüurunun və vətənpərvərlik hisslərinin formalaşdırılmasıdır. Azərbaycan gəncləri öz kökünə müraciət edərək xalqın tarixi irsini, tariximizin bəzəyi olan görkəmli şəxsiyyətlərin həyat və fəaliyyətini öyrənir, milli özünüdərkin, milli özünütəsdiqin, milli özünəməxsusluğun bütün əlamətlərini aşkar etməyə çalışır. Milli həyatımızın bir çox hadisələri özünün emosionallığı ilə gəncləri vəcdə gətirir, millətin taleyi ilə bağlı məsələlərdə onları fəaliyyətə səfərbər edir. Azərbaycan gənclərində milli psixologiyanın, mənəviyyatın, milli qürur və iftixar hissinin, milli özünəməxsusluğun formalaşması və tərbiyə edilməsi ona görə zəruridir ki, onlar milli-etnik məhdudluğa qarşı mübarizə apara bilir, bəsit hisslərdən uzaq olurlar (1).

Beləliklə, fəaliyyət prosesində muzeyin tərbiyəedici imkanlarının biri-biri ilə sıx qarşılıqlı əlaqəsi getdikcə qanunauyğun şəkil alır və muzeyin inkişafına müsbət təsir göstərir. Muzeyşünaslıqda bu qanunauyğunluğu aşağıdakı şəkildə səciyyələndirmək olar: muzey fəaliyyətində tərbiyəedici imkanlar arasındakı əlaqələrin sistemliliyi, prinsipliyi, planlılığı keyfiyyətli elmi əməli xarakterə malik olarsa və kompleks fəaliyyətə təkan verərsə, inkişafa, tərəqqiyə bir o qədər tez nail olunar.

Muzey fəaliyyəti tərkibində təhsilləndiricilik prosesinin əhəmiyyəti mühümdür. Məlumdur ki, təhsilləndiricilikdə mürəkkəblik mövcuddur. Muzey tənəzzöhləri, muzey dərsləri, muzey dərnəkləri, klubları, olimpiadaları, müsabiqələri, muzey mühazirələri, tematik gecələr, muzeydaxili elmi köməkçi otaqların fəaliyyəti, muzeydaxili və muzeydənkənar kompleks elmi-maarif və ideya-tərbiyəvi tədbirlərin qarşılıqlı əlaqəliliyi təhsilləndiricilik üçün mənbədir. Muzey fəaliyyətində mühüm mexanizm hesab edilən ekspozisiyanın müxtəlif yaş qrupuna mənsub insanların qavrama qabiliyyətlərinin inkişafında əsas və aparıcı təsir gücünə malik olması danılmazdır. Bu prosesdə ekspozisiyanın quruluşunun, eksponatların düzülmə metodlarının, mövzu quruluşunun, materialların məktəblilərin, eləcə də digər yaş qruplu insanların maraq və dünyagörüşlərinə təsirinin də mühüm əhəmiyyəti özünü qabarıq göstərir (6). Məktəblilərin qavrama qabiliyyətlərinin inkişafında, ayrı-ayrı fənlərə maraqları artacaqdır.

Aparılmış sorğular göstərir ki, məktəblilər tərəfindən diyarşünaslıq muzeyinə tez-tez planlı şəkildə səyahətlər eksponatları dərindən öyrənmək şagirdlərdə vərdiş halına keçir və şagird ayrı-ayrı fənlər üzrə sinifdə əldə etdiyi nəzəri bilikləri əyani illüstrativ şəkildə öz yaddaşına göçürərək möhkəmləndirir və belə hər hansı hadisənin, dövrün, faktın uzunmüddətli yaddaqalmasına səbəb olur.

Digər tərəfdən, hələ məktəb illərindən, ibtidai sinif yaş dövründən başlayaraq muzey haqqında, eksponat haqqında təsəvvürlər genişlənir, tariximiz, arxeologiyamız, etnoqrafiyamız, incəsənətimiz, memarlığımız, bədii sənətkarlığımız, dekorativ-tətbiqi sənətkarlığımız haqqında fikirlər formalaşır, inkişaf edir. Diyarşünaslıq muzeyləri vasitəsilə baş verən belə formalaşma, onlara maraqları getdikcə artırır. Uşaq yaşlarından baş verən bu proseslər, hətta sonralar peşəyönümü üçün bazaya da çevrilə bilər. Buna görə də hər bir məktəb muzeyi əhatədə, yaxın rayonda, ərazidə olan dövlət muzeyləri ilə, abidə kompleksləri ilə sıx qarşılıqlı əlaqədə olmalı, əlbir fəaliyyət sistemi yaratmalıdırlar (7).

Muzeylərdə təhsilləndiricilik vasitələrindən biri və ən əsası sərgilərdir. Sərgilər muzeydaxili və səyyar, muzeydənkənar fəaliyyət prosesində bütün yaş qruplu insanlara maarifləndirici, öyrədici təsir göstərir ki, bu prosesdə əyanilik mühüm əhəmiyyətə malikdir, eyni zamanda uzunmüddətli yadda saxlamağa böyük kömək edir. Əlbəttə, sərginin mövzusunun, təşkili metodikasının, daxili mühitinin, istifadə olunan texniki vasitələrin, işçi potensialının və sairənin də təhsilləndiricilikdə əhəmiyyəti böyükdür. Burada mövzu aktuallıq kəsb etməli, günün tələblərinə uyğun olmaqla bütün yaş qrupları üçün maraq doğurmalıdır. Xüsusən məktəblilər və tələbələr sərgi mühitindən, eksponatlardan istifadə etməklə, ayrı-ayrı elmlər üzrə müvafiq bilikləri əldə edə bilirlər, öz biliklərinin əyani olaraq tarixi-bədii gücə malik eksponat vasitəsilə daha da "təsdiqinə" nail olmalıdırlar (2, s. 23).

Profillərindən asılı olaraq muzeylər də təhsilləndiricilik istiqamətli xüsusiyyətə malikdir. Yəni tarix-etnoqrafik muzeylərin sərgiləri vasitəsilə tarix, etnoqrafiya, arxeologiya və digər elmlərin, ədəbiyyat muzeylərinin sərgiləri vasitəsilə filologiyanın, incəsənət muzeyləri sərgiləri vasitəsilə incəsənətin ayrı-ayrı sahələrinin, diyarşünaslıq muzeyləri sərgiləri vasitəsilə müvafiq diyarın, rayonun, ərazinin tarixi-inkişaf fəaliyyətinin, ev-xatirə muzeyləri sərgilərinin vasitəsilə müvafiq olaraq insanın keçdiyi həyat yolu və fəaliyyətinin məqamlarını təfəkkür tərəfindən "qəbul etmək" prosesi baş verir ki, bu da həmin sahənin kompleks şəkildə öyrənilməsi ilə nəticələnir.

Təhsilləndiricilik bu və ya digər şəkildə məhz eksponat vasitəsilə də baş verir. Eksponatın elmi təsir gücü nə qədər çox olarsa, təhsilləndiricilik prosesi də bir o qədər keyfiyyətli olar. Eksponat konkretliyə malik olduğuna görə də onun vasitəsilə müvafiq elmi konkretliyə nail olunur. Təsviri sənət əsərləri, kino, televiziya, radio, audio-video material nümunələri, fotomateriallar, fotoəsərlər, dizayn işləmələri, memarlıq layihələri, əlyazmalar, xüsusi əhəmiyyətli kitab və kitabçalar, dövri mətbuat materialları, avtoqraflar, markalar, açıqcalar, arxiv sənədləri, not yazıları, elmi-tarixi yadigarlar, məktublar, nadir nəşrlər, tətbiqi sənət əsərləri, xalılar, xalça məmulatları, qızıl, platin, gümüşdən hazırlanan nümunələr, qiymətli daşlar, mis və gildən hazırlanmış əşyalar, keramika məmulatı, dekor nümunələri, butaforiya, rekvizitlər, musiqi əsərləri, qədim nadir kolleksiyalar, otuz ildən çox tarixə malik muzey əhəmiyyətli əşyalar, şifahi xalq yaradıcılığı nümunələri, arxeoloji və numizmatik xarakterli kolleksiyalar, əşyalar, memarlıq, tikinti nümunələri, minerologiya, anatomiya nümunələri və sair əşyalar özlərinə uyğun təsir xüsusiyyətinə malik olduğundan müvafiq təhsilləndiricilik imkanlarını cəmləşdirmişlər (3, s. 234).

Eksponat sərgi, ekspozisiya ilə bilavasitə bağlı olduğundan, yəni onlarsız təsir gücünə əhəmiyyətli dərəcədə malik olmadığından onu ayrılıqda bir o qədər də təsəvvür etmək çətindir. O, öz gücünü məhz ekspozisiyada, sərgi zamanı göstərir, digər eksponatlarla əlaqəli şəkildə güclü elmi-bədii, estetik təsir qüvvəsinə malik olur.

Təhsilləndiricilik vasitəsi kimi muzey klublarının mövzu və məzmun etibarilə müxtəlif qrupluluğu ümumilikdə muzey fəaliyyətinin rəngarəngliyi və səmərəliliyi üçün zəminə çevrilir. Profilindən asılı olaraq muzey klublarının fəaliyyət məzmunu müvafiqlik təşkil edir.

Təhsilləndiricilik prosesində muzey olimpiadalarının təsir gücü böyükdür. Məhz belə təsir gücü nəzərə alınmaqla müxtəlif profilli muzeylər olimpiadalara əhəmiyyətli yer vermişlər. Bu prosesdə elmi-yaradıcılıq, elmi-bədii bacarıqların ön plana çəkilməsinə, həvəslərin, maraqların məqsədyönlü olaraq istiqamətləndirilməsi, qiymətləndirilməsinə, qabiliyyətli insanların seçilməsinə təbii ki, xüsusi diqqət yetirilməlidir.

Təhsilləndiricilikdə əhəmiyyət kəsb edən muzey dərnəklərinə pedaqoqlar (muzeyə dəvət edilən) tərəfindən rəhbərlik edilir. Həm muzey işçiləri, həm də müxtəlif yaş qruplu tamaşaçı kütləsi üçün təşkil edilən bu dərnəklər profillərinə görə təsir istiqamətli olur. Təbii ki, dərnəklərin məqsədi müxtəlif yaş qruplu və ixtisaslı insanlarda maraqları artırmaq, dəyərləndirmək, cavablandırmaqdan ibarətdir. Bu dərnəklərdə tarix, təsviri sənət, ədəbiyyat, musiqi, dekorativ-tətbiqi sənətkarlıq, bədii texniki, muzeyşünaslıq və digər sahələr üzrə biliklər verilir. Qeyd olunmalıdır ki, bu dərnəklər muzey vasitəsilə fəaliyyət göstərdiyindən digər imkan və vasitələrlə sıx qarşılıqlı əlaqədə öz təsirini göstərir (3, s. 245).

Muzey vasitəsilə keçirilən görüşlər (görüş-müsahibə, görüş-konsert, görüş-söhbət, görüş-viktorina, görüş-müsabiqə) zamanı müxtəlif elm və sənət xadimləri, maarifçilər, pedaqoqlar, ayrı-ayrı sahələr üzrə mütəxəssislər tədbir iştirakçılarını müxtəlif bilik sahələri ilə zənginləşdirir, bu proses bilik-bacarıqların daha da artmasına səbəb olur. Belə görüşlərin

daha da maraqlı təşkili üçün digər muzey vasitələrindən, ünsürlərdən əlaqəli şəkildə istifadə olunmalı, kompleks istifadə öz müsbət təsirini göstərməlidir. Təbiidir ki, belə görüşlərdə eksponat, sərgi, ekspozisiya, fond fəaliyyəti, muzey təcrübəsi və sairə ilə qarşılıqlı əlaqəlilik tədbirin effektini qat-qat artırır.

Muzey disputlarının da təhsilləndiricilik təsiri kifayət qədərdir. Disputlarda istifadə edilən suallar, faktlar, materiallar bilavasitə muzey eksponatları ilə sıx bağlı olduğundan, qarşılıqlı əlaqəli fəaliyyətə xüsusi diqqət verilməlidir. Bu zaman yaş qrupu, auditoriyanın sosial, elmi dərəcəsi nəzərə alınmaqla eksponat, əşya, materiallardan istifadə dərəcəsi təyin edilməlidir.

Məktəblilər və digər yaş qrupuna mənsub insanlar üçün təşkil edilən muzey dərslərinin təhsilləndiricilik təsiri daha böyükdür.

Ekspozisiyada, muzey otaqlarında, fondun müvafiq yerində təhsilləndiricilik baxımından muzey dərslərinin məqsədyönlü təşkili vacibdir. Belə ki, məktəblilərlə təşkil edilən muzey dərslərində bədii silsilə fənlərinin yaddaşda daha da möhkəmləndirilməsi məqsədilə əyanilik prinsipi əsasında eksponat və yaxud materialdan, əşyadan istifadə etməklə, nəzəri məlumatların, faktların elmi ardıcıllıqla çatdırılması vacibdir. Yaxşı olardı ki, tədris proqramlarına müvafiq olaraq muzey dərslərində mövzular planlaşdırılsın, tədrisetmə ardıcıllığı nəzərə alınsın. Muzey dərslərinin təşkili prosesində müvafiq başlıca tələblərə əməl edilməsi vacibdir.

Dərsin səmərə və keyfiyyətli aparılması üçün digər muzey ünsürləri, tədbirləri, vasitələrinin qarşılıqlı əlaqəli şəkildə tənzimlənməsi mühümdür. Eyni zamanda muzey dərsi zamanı peşəkar muzey işçisi təcrübəli pedaqoq-maarifçi, elmi işçi, tədqiqatçıya böyük ehtiyac duyulur. Çünki, eksponat önündə, ekspozisiyada, muzey otağında dəqiq məlumat verilməli, maraq doğuran tarixi faktlara istinad olunmalıdır.

Muzey mühazirələri və tematik gecələrin də təhsilləndiricilik təsiri kifayət qədərdir. Bədii mahiyyətli və məzmunlu kütləvi mühazirələr muzey mühiti təcrübəsində təşkil edildiyindən, müvafiq vasitələrlə əlaqəli mahiyyət kəsb edir. Belə mühazirələr muzey fondu materialları önündə, ekspozisiyada, təmir emalatxanasında material, əşya, eksponatla təmaslıq vəziyyətində keçirildikdə elmi-bədii, estetik təsir daha güclü olur.

Ümumilikdə təhsil müəssisəsinin inkişafında, məktəbli və tələbələrin formalaşmasında, müəllim-tərbiyəçilərin elmi-bədii və yaradıcı baxımdan inkişafında, formalaşmasında, təlimin idrakı, psixoloji mahiyyətinin bədii-estetik təsirinin təyin edilməsi nöqteyi-nəzərindən, mənimsəmənin muzey eksponatları vasitəsilə asanlaşır.

Hazırda elə bir təhsil müəssisəsi yoxdur ki, orada bu və ya digər formada muzeylərlə birgə fəaliyyət göstərmək istəməsin. Sadəcə şagird, yaxud tələbələrdə bu muzeylərə maraq yaratmaq vacibdir. Həmin muzeylərin eyni zamanda yaxın dövlət muzeyləri ilə sıx qarşılıqlı əlaqəsi vacibdir. Çünki, təcrübəli muzey həmin təhsil müəssisəsi üçün ən müasir muzey fəaliyyəti metodlarından, avadanlıq və eksponatlardan istifadə etməklə geniş işlər görərək, müxtəlif yaş qrupuna məxsus insanlarda dünyagörüşləri inkişaf etdirəcək, ayrı-ayrı fənlərə maraqları artıracaq, tarix və mədəniyyətimizin sirlərini dərindən bilməyə şərait yaradacaqdır. Muzeylərdə fəaliyyət göstərən «Məktəb bölmələri» vasitəsilə əlaqələrlə kifayətlənmək olmaz, bütövlükdə muzey-təhsil müəssisəsi əlaqələri geniş vüsət almalıdır (7).

Beləliklə, müasir dövrdə məktəblilərin və gənc nəsldə milli şüurun formalaşmasında aparıcı rol oynayan tarix-diyarşünaslıq muzeylərinin iş formalarını təhlil etdikcə belə nəticəyə gəlmək olar: diyarşünaslıq muzeyləri ölkəmizdə gedən maarifləndirmə işinin daha səmərəli aparılması, muzeylər mühiti vasitəsilə pedaqoji prosesin gücləndirilməsi, tarixi bilikləri mənimsəmə dərəcəsinin artması, qavramanın güclənməsi buna deməyə əsas verir ki, ölkəmizdə bu profilli muzeylər, şəxsiyyyətin bilik, bacarıq və vərdişlərinin istiqamətlənməsində tədqirəlayiq fəaliyyət göstərməkdədir.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat

1. Əkbərova G. Tariximizi yaşadan muzey // «Mədəni-maarif», 2004, №11, s.30-31.
2. Əhmədova A.T. Azərbaycan muzeylərində ekspozisiya təşkil edilməsinin estetik prinsipləri. Sən. nam. alimlik dərəcəsi almaq üçün dissertasiya. Bakı: 2002, 265 s.
3. Əmirxanov S.A. Azərbaycanda muzeyşünaslığın akrual problemləri. Bakı: 2011, 570 s.
4. Əmirxanov S. Muzey fəaliyyətində qarşılıqlı əlaqələr (tədris-metodik vəsait). Bakı: N.Tusi adına ADPU-nin mətbəəsi, 2000, 38 səh.

5. Əmirxanov S. Muzey pedaqogikası. Bakı, 2004, 118 səh
6. Əsgərova H. Muzeylərin tarixi və tərbiyəvi əhəmiyyəti //"Mədəni-maarif", 2007, s. 43.
7. Məsimov S. Muzey işini müasir tələblər səviyyəsində qurmağın forma və metodları // «Mədəni-maarif», 2001, № 7-8, s. 55.

Ляман Мусаева

ВОСПИТАТЕЛЬНЫЕ И ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ И ЗАДАЧИ ИСТОРИКО-КРАЕВЕДЧЕСКИХ МУЗЕЕВ

В статье исследуются воспитательные и образовательные возможности и задачи историко-краеведческих музеев. Развитие чувства национального достоинства и самосознания молодежи ныне считается одной из актуальных современных проблем. Будущее нации связано с молодежью, зрелостью ее мышления, ее оптимизмом и идеалами. Музеи как основные носители этих идей являются достоянием и сокровищницей воспитательного и образовательного содержания.

С этой точки зрения образовательный и воспитательный процесс, будучи составной частью музейной деятельности, имеет особое значение. Проведение лекций, специальных занятий, викторин и диспутов в музейной обстановке, перед экспонатами конкретного исторического периода усиливает качество фактора воспитания и образования школьников и способствует увеличению знаний, способностей и навыков у школьников, студентов и аспирантов.

Laman Musaeva

EDUCATIONAL AND FORMATIVE PROCESSES AND TASKS LOCAL HISTORY MUSEUMS

The article explores the educational and formative processes and tasks of local history museums. The development of a sense of national dignity and self-awareness of young people is now considered one of the pressing contemporary problems. The future of a nation is connected with the youth, the maturity of its thinking, its optimism and ideals. Museums as the main successors of these ideas are the property and treasury of educational and formative content.

From this point of view, the educational and formative processes, being an integral part of museum activity, is the main importance. Conducting lectures, special classes, quizzes and discussion in the museum environment, in front of the exhibits of a specific historical period, enhances the quality of the upbringing and education of schoolchildren and contributes increasing the knowledge, abilities and skills of schoolchildren, undergraduate and postgraduates.